

Klemen Terézia

Decemberi szokások, hagyományok

December a régi római naptár szerint az év tizedik, egyben utolsó hónapja volt. A név a latin decem (tíz) szóból származik. Az új időszámítás, a Gergely-naptár bevezetése óta december az év tizenkettedik hónapja. A karácsonyt megelőző hetekben, advent idején az Úr eljövételét, a kis Jézus születését várjuk.

Advent kezdete

Advent az egyházi év kezdetét, a karácsonyi előkészület 4 hetes időszakát öleli fel. Szent András napját követő vasárnapal kezdődik. Eredete az V-VI. századra nyúlik vissza. Régen éjfél harangzúgás jelezte az időszak kezdetét, az új egyházi év megnyitását.

December 4., Borbála napja

Szent Borbála Kis-Ázsiában élt, keresztény hitéért mártírhalált halt. A bányászok, tüzérek, várak védőszentjeként tisztelték az utókor. Régen a hajadonok is pártfogójuknak tekintették, mert ha Borbála napján vízbe tettek egy cseresznyeágot, és az karácsonyra kivirágzott, az a házasság közeledtét jelentette.

December 6., Szent Miklós napja

Szent Miklós püspök a IV. században élt a kis-ázsiai Myra városában. Fontosnak tartotta a nincstelének, szegények segítségét – egy legenda szerint a nyitott ablakon át aranyat dobott be három hajadonnak, akik ennek köszönhetően tisztességesen férjhez mentek. Innen ered a mai napig a szokás, hogy a gyerekek kiteszik a megtisztított cipőjüket az ablakba, s várják a Mikulás ajándékát.

December 13., Luca napja

Szent Luca a szembetegségben szenvedők, a varrónők és a bűnbánó utcanők védőszentje. Az ő napján kezdték hagyományosan készíteni Luca székét, hogy a karácsonyi misén arra felállva megláthassák a falu boszorkányait.

December 21., Tamás napja

Tamás apostol kételkedett Jézus feltámadásában, ezért hitetlen Tamásként vonult be a vallásos történelembe. Az

ő története nyomán nevezzük a kételkedő viselkedést „tamáskodásnak”. A néphagyomány számos hiedelmet őriz Tamás napjával kapcsolatban, melyek elsősorban a disznóvágáshoz kapcsolódnak: pl. az e napon vágott sertés hája („tamásháj”) nem avasodik meg, és kelések, nehezen gyógyuló sebek, kiütések kezelésére alkalmas.

December 24., Ádám, Éva napja, Szenteste

Az adventi időszak utolsó napját, a karácsonyi időszak kezdetét a néphagyomány böjtnapként és dologtiltó napként (csak az állatok ellátása és a takarítás, főzés-sütés volt engedélyezett) tartja számon. Az ünnep napnyugtát követően vette kezdetét, a karácsonyi asztal ünnepélyes megterítésével. Az asztalra kerülő ételek hagyományos és szimbolikus erejűek voltak (alma, hal, káposztaleves...). A terítéshez használt abroszt csak ezen a napon használták.

December 25., karácsony napja

E nap a téli napforduló ideje. Időjóslo hagyomány is fűződik ehhez a naphoz, pl. Bácskában, Bánátban úgy tartották, ha ez a nap hétfőre esik, akkor ködös tél, szeles tavasz, jeges, viharos nyár várható, valamint dögvész, és állatpusztulás esedékes; ha keddre esik, akkor nagyon hosszú lesz a tél, nedves a tavasz, és sok gyümölcs várható; ha szerdára, akkor zúzmarás tél, kemény tavasz, nedves nyár, kellemes ősz és sok gabona lesz; ha csütörtökre vagy péntekre esik, akkor kellemetlen tél és forró nyár várható, de hullani fognak az állatok; ha szombatra, akkor jó tél, szeles tavasz és nagy drágaság lesz; ha vasárnapra esik, akkor jó tél, szeles nyár, se meleg, se hideg tavasz, de bő termés és nagy állatszaporulat várható. Ezen a napon indultak betlehemezni a fiatalok, amely során házról házra járva, pástorszerepet öltve eljátszották Jézus születésének történetét.

December 26., István napja

A legények vagy a felnőtt férfiak házról házra járva bőséget, boldogságot kívántak a következő évre.

December 27., János napja

Szent János evangélista ünnepnapját patkányűző, óvó, védő napnak tekintették, de bort is szenteltek: minden család bort vitt a templomba, amelyet a pap megáldott, majd ebből a szentelt borból minden hordóba tettek, hogy a hordók tartalma meg ne romoljon.

December 28., Aprószentek napja

Aprószentek napján a Krisztusért mártírhalált halt betlehemi fiúgyermekekre emlékeznek, ezért ez a nap a gyermekek megörvendeztetésének napja is volt. A kisgyerekek bábukat kaptak. E napon tartották az aprószentek napi vesszőzést is.

December 31., Szilveszter napja

Szent Szilveszter pápa ünnepe az év búcsúztatásának vidám éjszakája. Ezen a napon számos praktikával igyekeztek jövőt jósolni. Sokan készítettek szerencsepogácsát, melybe egy érmét vagy tollat sütöttek, és aki megtalálta, annak szerencsét jósoltak. Akinek azonban a tolla megegett, az már nem érte meg a következő tollaspogácsa-sütést.

A bukovinai székelyek szilveszterkor hagymából jósolták meg a következő évi időjárását. A gazda félbevágott egy fej vöröshagymát, 12 réteget lehántott róla – ezek jelképezték egyenként a hónapokat. Mindegyikbe egy pici sót szórt. Amelyikben elolvadt a só reggelre, az a hónap csapadékosnak számított, ha viszont megmaradt a hagymalevélben a só, akkor az a hónap száraznak ígérkezett.

Az év utolsó napján fontos szerepet kaptak az ételek. Leggyakrabban malacsült került az asztalra, tilos volt azonban a csirke és pulyka fogyasztása, hiszen ezek az állatok elkaparják a szerencsét. Helyette inkább lencsét ettek, hogy sok pénzük legyen az új évben.